

DALCROZE EURHYTHMICS YAKLAŞIMI İLE HAZIRLANMIŞ, 36-72 AYLIK ÇOCUKLAR İÇİN MÜZİKLİ BİR OYUN ÖRNEĞİ

Deniz Özdemir Tunçer*
Nilgün Doğrusöz

Özet

Küçük çocuklarda müzikli oyunların kullanılmasıyla yapılan çalışmalar, öğrencilerin müzikal yaşantısında öğrenme sürecinin sağlam temeller üzerinde oluşmasına katkı sağlar. Bu müzikli oyunlar, dünyada farklı teknikler ve kuramsal yapı dâhilinde uygulanmaktadır. Çağdaş müzik eğitimi yöntemleri olarak da bilinen bu eğitim modelleri arasında en yaygın olanları; Carl Orff, Zoltan Kodaly, Schiniki Suzuki ve Emile-Jaques Dalcroze'un geliştirdiği yaklaşımlardır. Dalcroze Eurhythmics yaklaşımı, müzik eğitiminde yaşayarak öğrenmenin önemini vurgulamış, eğitimde öğrencinin aktif olması, deneyim kazanmanın algılamada ve böylece öğrenimde başarı sağlaması konularına dikkat çekmiştir. Bu amaca ulaşmada ise, yaklaşımını Eurhythmics, kulak eğitimi ve doğaçlama unsurları ile ilişkilendirerek oluşturmuştur. Koordinasyon, denge, dikkat, kasların gelişimi vb. konuların ritim oyunları ile içselleştirilmesine imkân sağlayan Dalcroze yaklaşımı, bireylerin ifade etme yetilerini geliştirmekte, duyguların dışı vurumuna olanak sağlamaktadır. Müzikal tepkinin ve farkındalığın gelişimini hedefleyen Dalcroze, dikkat ve dikkatin konsantrasyona dönüşümü konularına önem vermiş, bu amaçla mimik ve jestleri kullanmış ve yaklaşımını sadece bir eğitim yöntemi olarak değil, bir eğitim felsefesi olarak oluşturmuştur. Dalcroze yaklaşımı doğrultusunda yaratılan müzikli oyunlar ise, okul öncesi (özellikle 36-72 aylık) çocuklarda oyunlar içerisindeki deneyimleri sayesinde bilişsel ve zihinsel faydaların sağlandığı eğlenceli ve eğitici materyaller olarak kullanılabilir.

Bu çalışmanın amacı; bu bilgiler dâhilinde ve yaklaşım doğrultusunda hazırlanmış müzikli bir oyun örneğinin, okul öncesi müzik eğitiminde kullanılması üzerine oluşturulmaktadır. Bu çalışmada, Eurhythmics kavramı irdelenecek; kısa müzik cümleleriyle oluşturulmuş müzikli bir oyun örneği ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Bu müzikli oyun, İTÜ Geliştirme Vakfı Özel Dr. Sedat Üründül Anaokulu'nda uygulanmış ve alandaki deneyimler ile elde edilen çıkar-samalar dâhilinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dalcroze, Eurhythmics, okul öncesi, müzik eğitimi.

* Bu makale, birinci yazar tarafından İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Müzikoloji ve Müzik Teorisi Doktora Programında tamamlanmış olan "Okul öncesi eğitiminde Dalcroze yaklaşımı" adlı doktora tezinden hazırlanmıştır.

A MUSICAL GAME SAMPLE FOR 36-72 MONTHS OLDS PREPARED WITH DALCROZE EURHYTHMICS APPROACH

Extended abstract

Music plays a significant role for mental capacity and development of perception for kids and generates a process for attention which transforming concentration. With this process, especially for kids aged between three and six, game makes valuable contribution to kids' expressing ability. Game is a discipline which provides to them the simplest and endogenous environment and assists them socialize.

Methodologies used in music education should support mental and cognitive development as well as materials used for this development process in institutions providing pre-school education. Components which are aimed with music education will solidify the basis of education when it is associated with movement-game and music. This should be developed by training and developing inner hearing theoretically, inherited from birth. One of the various techniques supporting this theoretical form, Dalcroze Eurhythmics approach model chosen for this study which emphasizes learning by living in music education, and adopts in principle by experiencing games and therefore mental and cognitive benefits are realized. Emile Jaques Dalcroze focuses on the student's active participation in education as well as on the role experience plays in musical perception which ultimately lead to a successful learning process. Pointing to the importance of sensitivity for rhythm and movement, EJD establishes his approach via Eurhythmics, ear training and improvisation.

Dalcroze approach ensures the development of the perception of rhythm within the body through. Furthermore, they enable children to express themselves freely and support their creative thinking abilities. Another important benefit of these materials is that they help combat concentration problems in children, an issue which is widespread among pre-school children today. These and other similar games help support the children's development of psychomotor, socio-emotional, and cognitive skills, in line with the statutes for the pre-school education program published by the Ministry of Education in Turkey.

The present study has adopted the US American School taught at the Dalcroze Institute of Juilliard Music School in New York, where a study group was observed in July 2008. Interviewing Dr. Daniel Cataneo who is an international clinician in Dalcroze Eurhythmics and its relationship to performance holding discussions with the participants of the study group and working with the study group brought about a clearer understanding of the basic principles of the Dalcroze method. In addition, the study group had dance classes everyday which prepared with Dalcroze Eurhythmic

principles with Lori Belilove who is the Board of Director of Isadora Duncan Dance Foundation. The study group lasted approximately one month and to be completed successfully. After this study, musical game samples for children which will detail further in this article were created and by using the experimental technique, observations and interviews were made for this study. In order to obtain knowledge about music education for pre-school children, the “Pre-School Education Programme” prepared by the National Ministry for Education, Board for Pre-School Education was analyzed. It has been further observed that some courses, i.e. “Solfeggios”, “Physical Expression”, “Rhythmics” and “Applied Eurhythmics Education” offered at Mimar Sinan University, Faculty of Fine Arts, Department of Composition and Orchestration were making use of the Dalcroze approach. Also a research about the application of the Dalcroze method in the international arena has shown that there are private as well as public Dalcroze Institutes which are educating students and teachers.

This article comprises and an etymological analysis of the term Eurhythmics which Dalcroze coined in his work. It also provides detailed “a musical game sample” written in short music phrase with its own story. The three different study groups consisted of sixty-three children who were classified according to their ages, i.e.36-48,48-60 and 60-72 months old at ITU Geliştirme Vakfı Okulları, Özel Dr. Sedat Üründül Kindergarten began in February 2011 and lasted 11 weeks. The results obtained from these field studies as well as suggestions for further studies are being presented.

It is expected that the present study will contribute to all related disciplines and encourage new discussions in interdisciplinary studies.

Keywords: Eurhythmics, music education, pre-school, Dalcroze.

Giriş

Eğitim, bireyin doğumundan hatta doğumundan da önce başlayıp, tüm yaşantısı boyunca devam eden bir sosyalleşme sürecidir. Bu sosyalleşme süreci içerisinde önce ailemizde, sonra da dış dünyada çeşitli eğitim modelleri ile karşılaşırız. Kimi zaman farkına vardığımız, kimi zaman varamadığımız bu modeller ile öğrenme gerçekleşir. Dr. Bülent Madi, öğrenmeyi, doğumdan sonra hazır olan bilgiyi alabilme, biriktirebilme ve kullanabilme potansiyelinin çevre katkılarıyla kullanılabilir duruma getirilmesi şeklinde tanımlıyor. Ayrıca bu bilgilerin sağlamaştırılması için pekiştirilmesi gerektiğini de yineliyor. Bu pekiştirme sürecinde kazanılan edinimler, davranış değişikliği yaratarak bireyde bilgileri oluşturuyor.

Yaşamın ilk aylarında bebekler müziğe tepki verir, merak eder, sesin kaynağını araştırmaya başlarlar. İlk aylardan sonra müziği içselleştirme ve bedenle ilişkilendirme dönemi başlar; müzik uyarıcısına, baş oynatarak tepki vermek, el ve kol sallamak veya ses taklitleri yapmak gibi. Daha sonraki yıllarda (özellikle iki-altı yaş arası) ise, çocukta dil ve sembolik düşünce yeteneğinin gelişimi ile öğrenme sürecinin hızlandığı bilinir. Bilişsel gelişimin konsantrasyona dayalı bir model ile desteklenmesi ise, bu sürecin daha da sağlamaşaacağı düşüncesini destekler.

Piaget¹, bilişsel gelişimi etkileyen en önemli dört faktör üzerinde durmuştur (Olgunlaşma, fiziksel deneyim, sosyal deneyim ve dengeleme). Piaget teorisine uygun bir eğitim programı; keşfetmeye dayalı öğrenmeyi, çocukların öğrenmeye hazır oluşlarına duyarlılığı ve bireysel farkların kabulünü öngörür. Bugün dünyanın çeşitli ülkelerinde Piaget teorisine dayanarak hazırlanmış okul öncesi programları mevcuttur. Ülkemizde de bazı okullarda uygulanan High/Scope Programı² buna bir örnektir (Oktay, 2004).

Piaget'in bu teorileri dışında okul öncesi eğitimi etkileyen başka düşünürlerin de teorileri mevcuttur. Sözelimi, Jean Jaques Rousseau, çocuğun geniş kapsamlı bilgiler yerine neyi öğrenebileceği ve neleri öğrenmeye ilgi duyduğu üzerine yoğunlaşmamız gerektiğini savunur. Pestalozzi ise; eğitimin merkezinin çocuk olduğunu belirtir. John Dewey; "eğitim, yaşama hazırlık değil, gerçek yaşamın kendisidir" ifadesini kullanırken, Fröebel gelişiminde dilin ve oyunun önemini vurgulamıştır. Bir başka düşünür Maria Montessori; "çocukluk, yetişkinliğe geçişte geçici bir yol olmayıp, insanlığın bir başka kutbudur" demektedir (Oktay, 2006).

Müzik, çocukların zihinsel kapasite ve anlama becerilerinin gelişimi için önem arz etmekte, dikkat ve dikkatin konsantrasyona dönüşümü konularında bir süreç yaratmaktadır. Bu süreçte özellikle üç-altı yaş arasındaki çocuklarda oyunun çocuğun kendini ifade edebilme yetisine önemli katkısı vardır. Oyun onun için en kolay ve içselleştirebileceği en doğal ortamı sunan bir alandır ve sosyalleşmelerine katkıda bulunur.

Okul öncesi eğitimi veren kurumlarda müzik eğitiminde kullanılan yöntemlerin ve materyalin zihinsel ve bilişsel gelişimi destekleyerek oluşturulması gerekir. Müzik eğitimi konusunda yapılmaması hedeflenen unsurların hareket-oyun -müzik konusuyla ilişkilendirilmesinin eğitim temellerini sağlam kılacağı da gerçektir. Bu da doğuştan sahip olduğumuz içsel ritmimizin kuramsal bir yapı dâhilinde eğitilerek gelişimi ile oluşturulmalıdır. Bu kuramsal yapıyı destekleyen farklı teknikler içerisinden, bu çalışma için seçtiğimiz ve model olarak aldığımız Dalcroze Eurhythmics yaklaşımı, müzik eğitiminde yaşayarak öğrenmenin önemini vurgulamış, öğrencinin zihin ve duyu gelişimini önemseyen, oyunlar içerisindeki deneyimleri sayesinde bilişsel ve zihinsel faydaların sağlandığı eğlenceli ve eğitici bir anlayış benimsemiştir. Özellikle 36-72 aylık çocuklarda koordinasyon, denge, dikkat, kasların gelişimi vb. konularının ritim oyunları ile deneyimlenmesine imkân sağlayan Dalcroze Eurhythmics yaklaşımı, İsviçreli nörolog Eduard Claparède'nin³ de belirttiği gibi bireylerin ifade etme yeteneklerini geliştirmekte, içten gelen duyguların dışa vuruşunu kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla, müzikal tepkinin ve farkındalığın geliştirilmesi, dikkat ve dikkatin konsantrasyona dönüşümü gibi konuların önemini vurgulayan bu yaklaşım sadece bir eğitim yöntemi olarak değil, bir eğitim felsefesi olarak oluşturulmuştur.

1- Jean Piaget (1896-1980) Biyoloji, epistemoloji ve psikoloji bilgilerini birleştirerek insan zekâsı üzerinde incelemeler yapan İsviçreli psikolog.

2- High/Scope Programı çocukta "etkin öğrenme" kavramını esas alır. 1962 yılında ABD'de David P. Weikart tarafından geliştirilmiş okul öncesi eğitim yaklaşımıdır.

3- Edouard Claparède (1873-1940), Çocuk psikologu ve nörolog, çocuk gelişimi konusunda çalışmalarını yapıldığı Jean-Jaques Rousseau Enstitüsü'nün kurucusudur.

Tüm bu bilgiler dâhilinde; bu çalışma, Eurhythmics yaklaşımı doğrultusunda hazırlanmış müzikli bir oyun örneğinin okul öncesi müzik eğitiminde kullanılması üzerine oluşturulmuştur. Bir bakıma “müzikli drama çalışması” da diyebileceğimiz çalışma, Dalcroze'un çocuklarda yaratıcı düşünme gücünün ve motor davranışlarının gelişimini hedeflediği çalışmalara örnek model olarak sunulmaktadır. Bu müzikli drama çalışması, çocukların hareket-oyun-müzik konularındaki farkındalıklarının gelişmesini hedefler.

Eurhythmics

Eurhythmics ismi Dalcroze tarafından 1913 yılında geliştirilmiş bir kelimedir. Bu gelişim evresinde İsviçre’de gymnastique rythmique (Ritmik jimnastik) ismi ile anılmış, hatta kısaca la rythmique ismi kullanılmıştır. Almanya’da ise savaş öncesinde oldukça popüler olan bu yaklaşım için der ritmik deniliyordu. Dalcroze'un müzik öğretimi yöntemi, yirminci yüzyıla gelindiğinde rythmique, rhythmics veya kısaca Dalcroze ismi ile bilinir hale gelmiştir (Lee, 2003). Eurhythmics, kısaca İsviçreli eğitimci Emile Jaques Dalcroze’ un geliştirdiği, doğuştan sahip olduğumuz müziksellik bilincini bir yaklaşımla ritmik hareket, kulak eğitimi ve doğaçlama yoluyla sistemleştirdiği bir müzik eğitimi yaklaşımıdır.

Eurhythmics temelde; dikkat, dikkati bir noktada toplama, hafıza, eşgüdüm (koordinasyon), öz denetim ve duyarlılık konuları ve bu konuların geliştirilmesi üzerine kurulmuştur. Eurhythmics; kavramaya ve içselleştirmeye ilişkin her durumda tüm katılımcıların aktif olarak deneyimlemesi gerekliliğini savunan çağdaş bir bütünleştirme yaklaşımıdır. Bu süreçte, motor davranışların ruhsal süreçler üzerindeki etkileri (psiko-motor) ile duygusal davranışların irdelenmesi hedeflenir.

Dalcroze yaklaşımındaki ritim kavramını incelemeyen önce ritim kelimesini etimolojik olarak araştırmayı uygun gördük. Ritim kelimesi, Latince’de *rhythmus*, Yunanca’da *rhythmos* kelime köklerine dayanır. Yunancadaki ilk anlamı bir hareketin tekrarlanmasıdır. İlgili fiili olan “rhein” akmak demektir. Akış anlamında düşünülmesi uygun görülen bu kelime, zaman içindeki akışı temsil eder. Ritim, zaman ve mesafe yoluyla akışın ve hareketin çeşitliliği ile açıklanabilir. Şimdi, bir kaç ritim tanımını inceleyelim;

Sözen ve Tanyeli’nin “Sanat ve Kavram Terimleri Sözlüğü” nde ritim kelimesi; “*sanat yapıtında yer alan öğelerin kendi aralarında oluşturdukları ardışık zaman ve mekân aralıklarının belirlendiği düzen*” olarak tanımlanmıştır (Sözen, 1986).

TDK Türkçe sözlükte ise ritim kelimesi “*Olayların düzenli aralıklarla tekrarlanması niteliği, dizem, tartım*” olarak açıklanmaktadır (TDK, 1992).

Araştırmamızda Dalcroze’un tam bir “ritim” tanımına rastlanmamıştır. Ancak yaklaşımında 3 farklı ritim çeşidinden bahsetmektedir:

1. Arhythmy: -A olumsuzluk anlamındadır. Bu kelime tıpta da kullanılır. Kalp atışlarının düzensizliği anlamındadır. Müzikte, düzensiz olarak zamanın ölçülmesi veya akışın ayarlarında çok fazla eksiklik olmasıdır.

2. Errhythmy: -Err Latince’de “amaçsızca dolaşmak, seyahat etmek” anlamındadır; İngilizcede *erratic, error, aberration, errand, errant, erroneous* kelimelerinde kullanılır. Yani hatalı veya

istikrarsız anlamındadır. Müzikte, zamanın düzenli akışının hatalı ifade edilmesi veya müziği tam olarak yansıtmaması şeklindedir.

3. Eurhythmy: -Eu Yunanca bir önektir. İyi, güzel, hoş gibi olumlu anlamları vardır. Ritmin olumlu bir biçimde kullanılması ile ilgilidir. Birçok kaynakta “iyi akış” veya “iyi hareket” olarak Türkçeye çevrildiğini görsek de, terimin tam karşılığını verebilecek Türkçe bir kelime henüz bulunamamıştır. Zaman akışının tam olarak doğru ifadesi ile beraber müzikal anlatımın da eksiksiz olarak gösterilmesidir.⁴

Eurhythmics çalışma örnekleri

Burada aktaracağımız örnekler, Dalcroze Enstitüsü-Juilliard Müzik Okulu'nda uygulamalarını gözlediğimiz *Eurhythmics* çalışmalardan bazılarıdır.

- 1- Belirli bir müzik eşliğinde, ritmi hissederek yürümek, zıplamak, koşmak veya ayakları yere vurmamak. Burada herhangi bir enstrüman kullanılabilir. Eğitimci, çeşitli müzikal ifadeler kullanarak yürüme, zıplama vb. yönünü değiştirebilir.
- 2- Tenis topu veya çok büyük olmayan herhangi bir top yardımıyla yapılan çalışmalar:
 - a-) En az iki veya daha fazla (sayı sınırlaması yoktur) kişiden oluşan bir grup, çalınan müziği dikkatlice dinler. Ritmin kuvvetli zamanında (Dalcroze kuvvetli zamanı “enerjinin serbest bırakıldığı vuruş” olarak tanımlar) topu yanındaki arkadaşına verir. Ölçü içindeki en son vuruşun bir sonraki ölçüye geçiş anı hissedilmeye çalışılır. Eğitimci, çeşitli müzikal ifadeler kullanarak oyun yönünün değiştirmesini isteyebilir, yavaşlayabilir veya hızlanabilir. Bu çalışma, ses inceliği ve kalınlığı da kullanılarak farklı bir oyun olarak tekrar edilebilir.
 - b-) İki kişi karşılıklı olarak ayakta dururlar. Çalışma, müziğin ritmini hissederek topun birbirlerine atılması ve yakalanması ile gerçekleşir. Eğitimci, yaş gruplarına uygun olarak çok hızlı veya çok yavaş ritimler kullanılabilir, oluşan ritmik değişiklikler karşısında bu iki kişi, karşılıklı duruş mesafelerini veya buldukları alanı nasıl kullandıkları konularında serbest bırakılır. Amaç müzikteki zamanların doğru algılanmasıdır. Bu çalışma üç kişiyle de yapılabilir.
- 3- Eşarp, lastik, saç bandı gibi esneyen bazı materyaller kullanarak müzik eşliğinde tek tek veya eşli olarak yapılan çalışmalar: Bu çalışmada esneyen materyallerin kullanılması, müzikteki gerilme ve rahatlama alanlarının nasıl kontrol edileceğini öğrenmeyi amaçlamaktadır. Müzikteki cümle ve form yapısının algılanmasına olanak sağlayan bu ve benzeri çalışmalar ayrıca, en az iki nota arasındaki zamanı da hissettirmeyi hedefler.

Yöntem

Bu çalışmada sunulan müzikli oyun örneği, müzik teorisi disiplininin ödünç alınan besteleme ve doğaçlama yöntemleri kullanılarak, basit ölçülü müzik cümleleriyle oluşturulmuştur. Doğaçlama yöntemi kullanılarak piyano ile çalınan kısa müzik cümleleri ulaşılmaya hedeflenen amaçları destekleyen şekilde yaratılmalıdır. Bu müzikli oyun örneği, Dalcroze Enstitüsü-Juilliard Müzik Okulu'nda Dr. Daniel Cataneo tarafından çocuklar ile uygulanan çalışmalardan uyarlanarak oluşturulmuştur.

4- Bu kelimelerin tanımları, Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü öğretim üyesi Dr. Bülent Aksoy ile yapılan görüşme sonrası oluşturulmuştur.

Bu müzikli oyun, konu ile ilgili araştırma yapmak isteyenlere yol göstermek ve oluşturulan müzikli oyunların uygulamada nasıl olacağını belirtmek amacıyla, kısa müzik cümleleri şeklinde oluşturulmuştur. Uygulayıcı, hikâye ile eş zamanlı olmak suretiyle, daha uzun veya daha kısa melodiler de kullanılabilir.

Bu müzikli oyun, doktora tezi çalışması dâhilinde İTÜ Geliştirme Vakfı Okulları Özel Dr. Sedat Üründül Anaokulu'nda 36-48, 48-60 ve 60-72 aylık çocuklarda ayrı ayrı uygulanmış ve alan-daki deneyimler ile elde edilen çıkarsamalar dâhilinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Müzikli oyun örneği

Eurhythmics yaklaşımı ile hazırlanmış bu müzikli oyun örneği, modeli tez çalışmamızın eğitim alanındaki (Dalcroze Enstitüsü-Juilliard Müzik Okulu) deneyimlerinin, ders notlarının ve gözlemlerin ürünü olarak oluşturulmuştur.

Öğretmen piyano yardımıyla bir hikâye anlatacak ve öğrencilerden bu hikâyeyi yönlendirdiği hareketler ile canlandırmalarını isteyecektir. Seçilen hikâyeler çalışılan yaş grubuna uygun düzeyde oluşturulmalıdır. Aşağıda, 36-72 aylık çocuklar için uygulanabilecek bir müzikli hikâye örneği açıklanacaktır.⁵

Hikâyeye başlamadan önce tüm çocuklar yere uzanırlar, birbirlerine çok yakın olmadan rahatça hareket edebilecekleri uzaklıkta olmalıdırlar. Öğretmen hikâyeyi anlatırken aynı zamanda piyano ile hikâyeyi destekleyici uygun melodiler çalmalıdır. Seçilen ezgiler, basit ancak anlatılan nesnelere veya hedeflenen hareketle uyumlu yaratılmalıdır. Uygulayıcının kolaylıkla fark edebilmesi için hikâye italik-koyu renkli yazılmıştır. Hikâye anlatılırken piyano ile çalınabilecek melodiler, nota örnekleri ile gösterilmiştir.

Hikâye şöyle başlar: *Güzel bir günün ardından uyumak isteyen yorgun çocuklar bir türlü uykuya dalamıyorlarmış; bütün gün oynamış, yorulmuş ve iyi bir uykuyu hak etmiş olmalarına rağmen yataкта bir o yana, bir öbür yana dönüyor, yine de uyuyamıyorlarmış.*

Aşağıda yazılmış olan ilk ölçü çocukların bir yana dönüşünü, ikinci ölçü ise diğer yana dönüşünü ifade eder. Bu ölçülerin temposu çocukların dönüş hareket hızı gözlemlenerek çalınabilir (Şekil 1).

Şekil 1. Dönüş sırasından çalınacak melodi.

5- Kullanılan müzikler Dalcroze Enstitüsü-Juilliard Müzik Okulu öğretim üyesi Dr. Daniel Cataneo'nun katkılarıyla hazırlanmıştır.

Şimdi melodiyi bir tam ton kalından aktarım yaparak çalalım. Melodinin bir tam ton aktarımla tekrar seçilmesi, dönme hareketin ton farklılığı yaratarak tekrar yapılacağı konusunda çocukları uyarmak için seçilmiştir. Dönme hareketinin iki ayrı yöne doğru tekrar edilmesi hedeflenir (Şekil 2).

Şekil 2. Bir tam ton aktarım yapılmış olan dönüş melodisi.

Bir o yana bir bu yana dönen çocuklar sonunda uykuya dalmışlar.

Son kez, bir tam ton kalından aktarım yapılır ve çocukların uykuya dalışı melodinin biraz yavaşlaması ve majör bir moda tonal bağlantı yapılmasıyla ilişkilendirilebilir (Şekil 3).

Şekil 3. İki tam ton aktarım yapılmış olan dönüş melodisi ve uykuya geçiş anı.

Çocukların hayali olarak uykuya dalışları sırasında çalınabilecek melodi (Şekil 4).

Şekil 4. Uykuya dalış sırasında çalınacak melodi.

Uykuya dalan çocuklar rüyalarında kendilerini çocuk değil, küçük bir tavşan olarak görmüşler. Küçük tavşanların minicik ayakları varmış.

Burada “tavşanların minik ayakları neredeymiş?” sorusuyla çocukların ayaklarını aşağıdaki melodiyle beraber ve ritmi takip ederek hareket ettirmeleri hedeflenir. Birinci ölçüdeki dörtlük notalarla eş zamanlı olarak, çocukların üç kez ayaklarını aşağıya ve yukarıya doğru hareketi gerçekleşmelidir. Dörtlük sus işareti sırasında bir süre bekleyip çocuklar ile göz teması kurulabilir; böylece kısa bir süreliğine çocukların dikkat ve özdenetim konularındaki duyarlılıkları denetlenebilir. Üçüncü ve dördüncü ölçüyle beraber iki kez daha ayak hareketi yapılması hedeflenir (Şekil 5).

Şekil 5. Ayak hareketleri yapılırken çalınacak melodi.

Ve küçük tavşanların uzun kulakları varmış.

Çocukların uzun kulakları göstermeleri için kromatik hareketli bir melodi seçilmiştir (Şekil 6). Çocuklar iki elleriyle kulaklarını gösterebilirler veya ayrı ayrı iki kulakları ile de çalınan melodi uzunluğunda çeşitli hareketler yapabilirler.

Şekil 6. Kulak hareketleri yapılırken çalınacak melodi.

Tavşanların çok küçük, minicik bir de kuyrukları varmış.

Çocuklar belirlenen bu melodi ile beraber tavşanın kuyruğunu oynatma hareketini gösterebilirler (Şekil 7). Melodi, bir tam ton kalından veya inceden aktarım yapılarak tekrar edilebilir, böylece hareket bir kaç kez tekrarlanabilir.

Şekil 7. Tavşanların kuyruklarını sallamaları sırasında çalınacak melodi.

Sevimli tavşanlar sabah alarının çalmasıyla birden uyanmışlar ve yataktan atlayıp yüzlerini yıkamak için banyoya gitmişler. Sonra da dişlerini güzelce fırçalamışlar.

Yataktan kalkış esnasında çalınmak için, *glissando* bir melodi seçilebilir (Şekil 8).

Şekil 8. Yataktan kalkış sırasında çalınacak melodi.

Birinci ve üçüncü ölçüler, yüzün (veya ellerin) yıkanması; ikinci ve dördüncü ölçüler suyun yüze atılması sırasında çalınabilir (Şekil 9).

Şekil 9. Yüz (veya el) yıkama ve suyun yüze atılması sırasında çalınacak melodi.

Dış fırçalama için ise; üst dişler fırçalanırken çalınan melodi daha ince ve yukarıdan aşağıya hareketine paralel olarak seçilmelidir (Şekil 10). Alt dişler fırçalanırken aynı melodi orta tonlarda ve aşağıdan yukarıya doğru çalınabilir (Şekil 11). Melodi çalınırken oktav değişiklikleri de yapılabilir.

Şekil 10. Üst dişlerin fırçalanması sırasında çalınacak melodi.

Şekil 11. Alt dişlerin fırçalanması sırasında çalınacak melodi.

Güzel bir gün için hazır olan tavşanlar, hep birlikte dışarıya çıkmışlar. Çimlerin üstünde hoplama, zıplama başlamışlar.

Hoplama için *staccato* bir melodi seçilmiştir (Şekil 12). Çalınacak tempo hızlı olmamalıdır, ancak biraz hızlanarak ve daha farklı motifler kullanarak egzersiz birkaç kez tekrar edilebilir.

Şekil 12. Çimlerin üstünde hopladıkları sırada çalınan melodi.

Ve aniden bir koku hissetmişler, etrafı koklamaya başlamışlar; bu güzel kokuya gittikçe yaklaştıklarını fark eden tavşanlar birden kocaman havuçlar görmüşler. Teker teker havuçları koparıp bir güzel yemişler.

Koklama için yine *staccato* bir motif seçilmiştir. Öğrencilerin kokladıkları nesneye giderek yaklaştıklarını hissetmeleri için tize doğru giden bir melodi kullanılmıştır. (Şekil 13). Birden kocaman havuçlar gördüklerini söylerken, şaşkınlık duygusunun anlaşılması için *pentatonik* bir dizi seçilmiştir (Şekil 14). Havuçları teker teker toplamaya başlamaları ve yemeleri sırasında çalınabilecek melodi ise birkaç kez tekrar edilebilir (Şekil 15). Tekrarlar sırasında melodi, ton değiştirerek de kullanılabilir.

Şekil 13. Koklama sırasında çalınacak melodi.

Şekil 14. Havuçları gördükleri an çalınacak akor.

Şekil 15. Havuç toplama ve yeme sırasında çalınacak melodi.

Tavşanlar o kadar çok yemişler ki uykuları gelmiş, çimlerin üzerine uzanan sevimli tavşanlar tatlı bir uykuya dalmışlar.

Uykuya dalışlarıyla beraber kullanılabilcek motif çocukların hareketleriyle eş zamanlı olarak birkaç kez tekrar edilebilir ve sonunda biraz yavaşlayarak sonlandırılır (Şekil 16).

Şekil 16. Uykuya dalış sırasında çalınacak melodi.

Tavşanlar uyurken bir rüya görmüşler, rüyalarında yeniden çocuk olmuşlar. Hikâye de böylece bitmiş.

Sonuç

Bu müzikli oyun örneği, İTÜ Geliştirme Vakfı Özel Dr. Sedat Üründül Anaokulu'nda, 36-48, 48-60 ve 60-72 aylık üç grup olmak üzere toplam 63 çocuk ile uygulanmıştır. Bu müzikli oyun ile ulaşılan kazanımlar liste halinde sunulmuştur:

1-*Eurhythmics* eğitiminde hedeflenen ses ve hareket arasındaki bağlantının kurulması konusunda hazırlayıcı olmuştur.

2-Oyun-müzik-hareket kavramları göz önüne alınarak Dalcroze *Eurhythmics* yaklaşımı doğrultusunda oluşturulan ve bu çalışmada sunulan müzikli oyun örneği, 36-72 aylık çocuklardaki ritim algısının gelişimine fayda sağlamıştır.

3-*Eurhythmics* temelinde yer alan dikkat ve dikkati bir noktada toplama konularının, birbirleri ile ilişkilendirilmesini sağlamıştır.

3-Eşgüdüm (koordinasyon) ve öz denetim konularında duyarlılık kazanılmıştır.

4-Hareketlerin ders içerisinde tekrar edilmesini sağlayarak hafıza gelişimine yardımcı olmuştur.

5-Yaratıcı düşünce gücünün gelişmesine katkı sağlamıştır.

6-Belirli bir melodi eşliğinde, doğru tempo ile yürüme ve koşmanın uygulanmasına katkı sağlamıştır.

7-Öğrenciler arasında iyi bir iletişim temelini oluşturmasına yardımcı olmuştur.

8-Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Okul Öncesi Eğitim Programı" kapsamında ele alınmasını önerdiği kavramlardan yuvarlak şeklinin tanımlanması ve biçimlendirilmesine; yukarı-aşağı, ön-arka, küçük-büyük, uzun-kısa gibi kavramların anlaşılmasına; şaşkın, mutlu gibi duyguların ifadesine yardımcı olmuştur.

9-Çocuklarda sosyalleşme sürecinin hızlanmasına olanak sağlamıştır.

10-Müzikli oyun örneğinde uygulanan yüz, el yıkama ve diş fırçalama egzersizi ile öz bakım konularında teşvik edici olmuştur.

11-Bu çalışma üç ayrı yaş grubu ile uygulanmış ve bu oyun yaş gruplarına göre farklı düzeyde algılanmıştır. Bu sebeple, çalışmada sunulan müzikli oyun model alınmak üzere üç ayrı düzeyde oyun geliştirilmelidir.

Dalcroze *Eurhythmics* yaklaşımı ile hazırlanmış bu müzikli oyun, ritmin beden ile koordinasyonu konusunu, hareket-oyun-müzik bağlamında değerlendirmiştir. Bu ve benzeri oyunlar çocukların ifade özgürlüğü konularında alan yaratmakta, ayrıca günümüzde sıkça karşılaşılan sorunlardan biri olan dikkat bozukluğu konusunda yardımcı olabilecek materyallerdir. Okul öncesi eğitiminde psiko-motor, sosyal-duygusal gelişim, bilişsel gelişim ve sosyalleşme süreçlerinin desteklenmesine de olanak sağlar.

Kaynaklar

- Black, J. S., Stephen F., (2003). *The Rhythm Inside*, Alfred Publishing Company.
- Choksy, L., Robert A., Avon G., David W., (1986). "A. *Teaching Music In the Twentieth Century*", Simon & Schuster Inc.
- Ingham, P., (1912). *The Method: Growth and Practice*, M.E.Sadler, eds, *The Eurhythmics of Jaques-Dalcroze*, Constable & Company Ltd., 31-36, London.
- Dalcroze, Emile, J., (1915). *Eurhythmics, art and education*, (F. Rothwell, Çeviri.), Dodo Press.
- Lee, James W., (2003). Dalcroze by any Other Name: Eurhythmics in Early Modern Theate and Dance, *Doktora tezi*, Texas Tech Üniversitesi, ABD.
- Madi, B., (2006). "Öğrenme beyinde nasıl oluşur?", Morpa Kültür Yayınları, İstanbul
- Oktay, A., (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*, EpsilonYayınları.
- Oktay, A., Gürkan T., Rengin Z., Özgül U., (2006). *Ne Yapıyorum, Neden Yapıyorum, Nasıl Yapmalıyım*", Ya-Pa Yayınları.
- Sığırtmaç, A., (2005). "Okul öncesi dönemde müzik eğitimi", Kare Yayınları, İstanbul.
- Sözen, M., Tanyeli, U., (1986). "Sanat Kavramı ve Terimleri Sözlüğü", Remzi Kitabevi.
- TDK, *Türkçe Sözlük* (1998). Türk Dil Kurumları Yayınları, Ankara.